

COMUNICATO n. 236 del 31/01/2022

Traduzione in mòcheno

Südtirol ont Trentin barn president sai' va de EUSALP 2022

Südtirol ont Trentin as de 26 van genner sai' presidentn va de Strategi va de Europäische Union ver de alpin Region (EUSALP) ver en Balschlònt. EUSALP ist kemmen augaleik en 2015 ver za gem bèrt en de pèrng regionen ont asou mòchen kennen de doi grea' region as steat en hèrz va de Europa. De strategi nimmp zòmm sim alpine Stòttnt ont 48 regionen. De Francia hòt ibergem de presidenz en Südtirol ont Trentin bail an zòmmtrèff as s ist kemmen gamòcht kan Mòrk va Poazn.

En de grias va u'vong der president Arno Kompatscher – as hòt gem de grias va guat kemmen en òlla de toalnehmer “en Südtirol, en hèrz van Alpn ont iaz en hèrz va EUSALP” - hòt er unterstraicht abia, iberhaupt en de alpine Region “lai s zòmmstea' ont s zòmmòrbetn hèlven ens ver de zaitn as hom za kemmen”. Ont s ist propre EUSALP as bart òlbe mear sai' an rèchtn strument ver a zòmmòrbet iber de grenzn en de Alpn”. Kompatscher hòt unterstraicht as “der zil va de balsch presidenz EUSALP 2022 barts sai' der sèll za mòchen kemmen de alpine Region de earste Macroregion Carbon Neutral as tauert lònge en Europa, as no geat en de regln ver en klima va de UE ont ver en europeische Green Deal”.

Bichtega temen: klimatische bècksl ont schitzn der klima

“S klimatische bècksl ont schitzn der klima barn sai' runt bichtega temen va de inser presidenz – hòt er gadenkt der president -. Der omt ver en Strom van Südtirol – Casa Klima schauk drau en Action Group 9 ont s inser sechen ist klòr: mochen kennen de kròftstrom ont de vergleichstrom bart gem de moglechkait za tea' au der be en an alpin Macroregion Carbon Neutral”. Kompatscher sok as bichte ist zòmmòrbetn pet de Gamoa'n bavai de sai' runt bichte en vil sòchen abia de sèlln as kearn en strom, en auspaun ont en de lòntschòft. Der president hòt nou unterstraicht de bichtekait van turismus ont van pahòltlege verkehr, va de zòmmòrbet ont va de zivilschitz ont en no stea' en de natural pferlechkaitn, en de lòntschòftplan ont en de mearerkaitn van balder. En no schauung van sèll as men hòt tschbunnen gahòt za tea' en EUSALP s jor vouraus, “der zuchverkehr, iberhaupt ver de vèrrern lengechkaitn, s miasets kemmen der zil ver za trong envire òlbe mear s pahòltlege verkehr, multimodal ont zòmmverpintet”.

“De autonome Provinz va Trea't hòt der stolz za meing envire trong de balsch presidenz EUSALP 2022” hòt er gadenkt der trentiner asessor Mirko Bisesti, as hòt patschrim de presidenz abia “a bichtega moglechkait ver za meing klòffen iber de groasn bècksln as òlbe mear sai' en de insertn lander”. En 2022 barts kemmen gem an bichtegen bèrt en de jungen: “Oa'n van bichtegen zil va de inser Presidenz – hòt derklort Bisesti – barts sai' der sèll za tschbinnen en de jungen, vrong en sei bos as pesser ist za tea' ver za gem bèrt en de alpin regionen. Nutz van sèll as de jungen bissn ver za meing tschbinnen bos as de belln tea' pet de ekologi ont pet de technologie ont asou meing hom naia modeln bou za lem, òrbetn ont nèt hom unterschittn zbischn ber as lep en de stòtt ont ber as lep aus de stòtt ont zbischn stòtt ont pèrglander. Ver dòs ist bichte verpersern de dinstn ont s pahòltlege verkehr, mòchen “tschaia” nètzn zbischn de stòttnt ont de pèrg regionen ont bèrt gem en vernaiarung ont en de baitdigitalizazion”. “Eusalp ist a gamoa'schòft as innhòltet 7 Stòttnt ont 48 Regionen as derstelln de europeische kooperazion. Zòmm mu men guat òrbetn ont verpersern s lem en de alpine lander ont asou kirzern de unterschittn zbischn stòttnt ont telder. De kempf sai' vil ont runt bichte, ober i pin sicher as zòmm konnt men sa gabingen” hòt er tsòk der Bisesti.

En sai' videonochricht de Kommissar va de Regional Politik, Elisa Ferreira, hòt inngalònt de alpineregion za òrbetn zòmm ver en klimatische bècksl, iberhaup ver de pèrgregion, de hòt gadenkt de europeisce paispiln va verstercherkait va de politik zòmpint.

S ro va de presidenz abia zoach van tràchtnt ont van Alpngrupp.

De zboa jarder va franzose presidenz van EUSALP sai' patschrim kemmen van sakretare van Franzos Stòtt pet delegiar en lònrbèrk, Joël Giraud. "de Alpnlender sai' a oa'zega familia" hòt tsòk Giraud. Ver za kemmen galisnt en Bruxelles s ist bichte as de Alpnlender pet a oa'zega stimm klòffen ont pet EUSALP ist de doi zòmmòrbet moglech. Bail en trèff Giraud hòt gem der kuntschòft en president Kompatscher ont en asesor Bisesti petn gem en s r ova de presidenz, a sloven ro, zoach va de alpin tràcht.

En de sai' videonochricht hòt der minister en Auslònt Luigi Di Maio gèltsgott tsòk en de president van Sudtirol ont van Trentin ver za hom "paroatn en a gònz kurza zait bichtegkaitn ont programm va Presidenz" ont hòt tsòk as "Balschlònt vonk u' za òrbetn pet lust ont billt gem an echtn paitrog en de zòmmòrbet va de Alpnregion". Der minister en Auslònt hòt arotsòk de viar pinkt as bichteger sai' ver de balsch presidenz. Zan earstn, versterchern s regiar va de Strategi ver de alpin Macroregion, asou za verpersern s kennen òrbetn van EUSALP. Zboate, u'nemmen pet kròft de òrbet ver za gea' keing en de klimabècksln, iberhaup ver de sterchern sòchen as de tea' en de doi region mear abia en òndra platz. Drittn, gem mear plòtz ont sechegkait en de jungen va de alpin Macroregion, asou za leing sa en zentrum van u'nemmen as hom za tea' pet de sai' zukunft. Viarte pòcken se moglechkaitn va de programmazion van paitrogn UE 2021-2027 ont van Stòttplan va biderbaitergea' ont resilienz, ver za trong envire de bichtegen pinkt va de Strategi. Di Maio sicht en Nizza ont Milan de sitzn va de Strategi.

Enrico Giovannini, minister en de Infrastrukturn ont en pahòltlege Verkear, hòt gèltsgott tsòk en de presidentn Kompatscher ont Fugatti ver za hom u'ganommen de presidenz ont hòt unterstrichen as ist a sòch va òlla, va de Europa, va EUSAP ont van sai' minister, de sèll za understitzn s sias ont pahòltlege verkear ont s versterchern de zuchpon ont der sol van Brenner.

Ver Reinhold Messner s ist noat as òlbe minder personalverkear gip

En sai' klòffen "De Alp en Europa", Reinhold Messner hòt klòfft va de gschicht ont va de bichtegkait van Alp, abia habitat, birtschòftplòtz, turismusrif ont sportplòtz. Messner hòt unterstrichen abia as de Alp sai' nèt gamòcht lai va pèrng, ober do stea' de stòtt aa, as problem gem en alpin ekosistem. Der hòt tsòk as de ausbònder van lònt en de stòtt pfèrlech ist, ont hòt pfrok as schellt de lòntschòft schitzt kemmen, petn nèt lònge en de turistn riarn se petn sai' aigene auto aa.

En de sai' vourstell Thomas Egger Co.Leader van Òrbetgrupp EUSALP 5 ont viarer va de Schbaizer vraischòft ver de pèrngregionen SAB, hòt gem an pilt va de òrbet van Òrbetgruppn EUSALP.

Bichtega dersteller um en kuglettisch va EUSALP

Zan leistn de politisch dersteller va EUSALP hom klòfft um en kuglettisch: - Günther Platter, stòthòlter van Tirol, hòt unterstrichen abia as de jungen ont der schitz van klima bichte sai': "Ber vinnen ens vour groasa òrbetn en de alpin regionen, ver dòs s ist bichte as, iberhaup en europeische jor va de jungkait, trong kemmen en EUSALP van jungen naia a'nungen ont vourtschbinnen as keing en de zukunft gea'. Bail en de tiroler presidenz van Arge Alp va haier, ber barn iberhaup òrbetn iber der klima ont de natur, s pahòltlege verkear, de naiòrbetn ont de untersuach. Ber miasn gem en de Regionen a stòrcha stimm iber òlla de neat ont vourstelln ens zòmm vour en de regiarn ont de UE". Der sudtiroler europarlamentar Herbert Dorfmann hòt patschrim abia as EUSALP tsechen kimmp en Europäische Parlament ont hòt klòfft va sèll as gatu' kemmen is ten Europa iber de temen EUSALP. Ira Carabetch, dersteller van Jungenrot EUSALP van Sudtirol, hòt klòfft v abos as men se derbòrtet van EUSALP, van toalnemmen van Jungenrot ont v abos as noat ist ver za mòchen plaim de jungen en de alpin Region.

S sai' derzua gaben Raffaele Cattaneo, asesor en de Umbèlt on ten Klima va de Region Lombardia, ont Barbara Zilli, asesora en de Finanz va de Region Friuli Venezia Giulia.

Melanie Huml, minister van Europeische ont internationale òrbetn va Bayern, en onlinenètz, hòt unterstrichen abia as EUSALP ont de Strategi ver de Region Donau an derzuabèrt ist, ont hòt iberhaup klòfft va de koordiniarung van gèlt. Der delegiarte ver de pèrgtelder ont toalnemmer van Regionalrot Auvergne-Rhone Alpes, Maurice Pannekoucke, er aa online, hòt unterstrichen de dinger as guat gòngen sai' ont de sèlln as schbar gaben sai' ver de EUSALP presidenz, ont hòt tsòk de beiln as sai' de bichtegen dinger as de strategi tea' miaset.

Ibersetz gamòcht van Sprochtirl va de Tolgamoaschòft Hoa Valzegu' ont Bersntol
(Traduzione a cura dello Sportello linguistico della Comunità Alta Valsugana e Bersntol)

(cdt)